

ÜTI 10 sünnipäeva konverents

VÄIKERIIGI VALJAKUITSED SEGASTEL AEGADEL

13.–14. novembril 2025

Tallinna Ülikooli auditooriumis Maximum

TALLINNA ÜLIKOOL
Ühiskonnateaduste
instituut

10

LUULE SAKKEUS

TLÜ DEMOGRAAFIA SIHTRAHASTUSEGA PROFESSOR

*VANANEVA ÜHISKONNA VARJATUD
LÕHED JA NÄHTAMATUD KOORMAD*

VANANEMISE SEOS SÜNDIMUSEGA

Traditsiooniliselt on eeldatud, et suurem laste arv pakub vanas eas tuge

- Eesti II pensionisamba lõhkumise retoorika põhines just sel arusaamal
- Samaaegsed perepoliitika suunised suurearvuliste perede toetuseks samuti
- Kas sel mõtteviisil on teaduslikku alust?

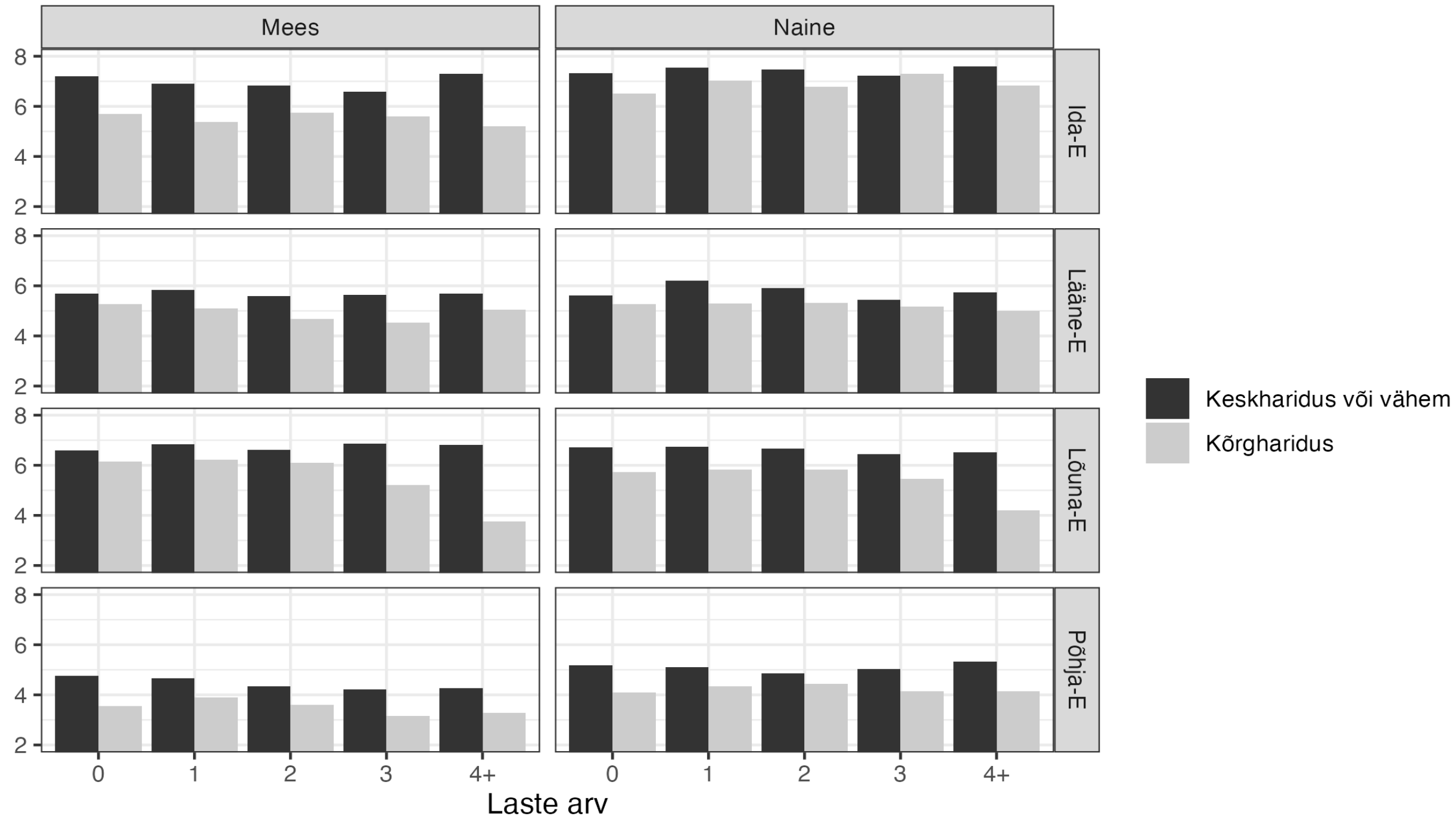
VANANEMISE SEOS SÜNDIMUSEGA

Teadustulemused näitavad¹

- Lastetutel vähim muret vanema ea ees
- Perekesksemas Ida- Euroopas, aga eriti Põhja- Euroopas suurendas suurem laste arv muret vanema ea heaolu üle
- Marginaalsel paljulapseliste rühmal samuti vähim muret vanema ea ees
- Kõrgharitutel kasvab vanema ea ees mure laste arvu kasvades

¹ Nielsens, T. (2022). On the Association between Parenthood, Number of Children and Expectations of Old-Age Welfare. STSS, 14(2), 3-19.

VANANEMISE SEOS SÜNDIMUSEGA

Nielsens, T. (2022). On the Association between Parenthood, Number of Children and Expectations of Old-Age Welfare. STSS, 14(2), 3-19. Joonis 2.

MIS VÕIB OLLA MUUTUNUD SUHTUMISE TAGA?

- Kas eluea jooksul naiste õlule langev hooldekoormus?
- Laste mitmekesisistunud elutee – mida rohkem, seda suurem variatsioon?
- Konservatiivsemad ja perekesksemad heaolurežiimid ei ole suutnud arvestada uute arengute ning avardunud valikuvõimalustega ja on takerdunud minevikuihalusse?

ÜKSIELAVA VANEMA NAISE HEAOLU SUURIM

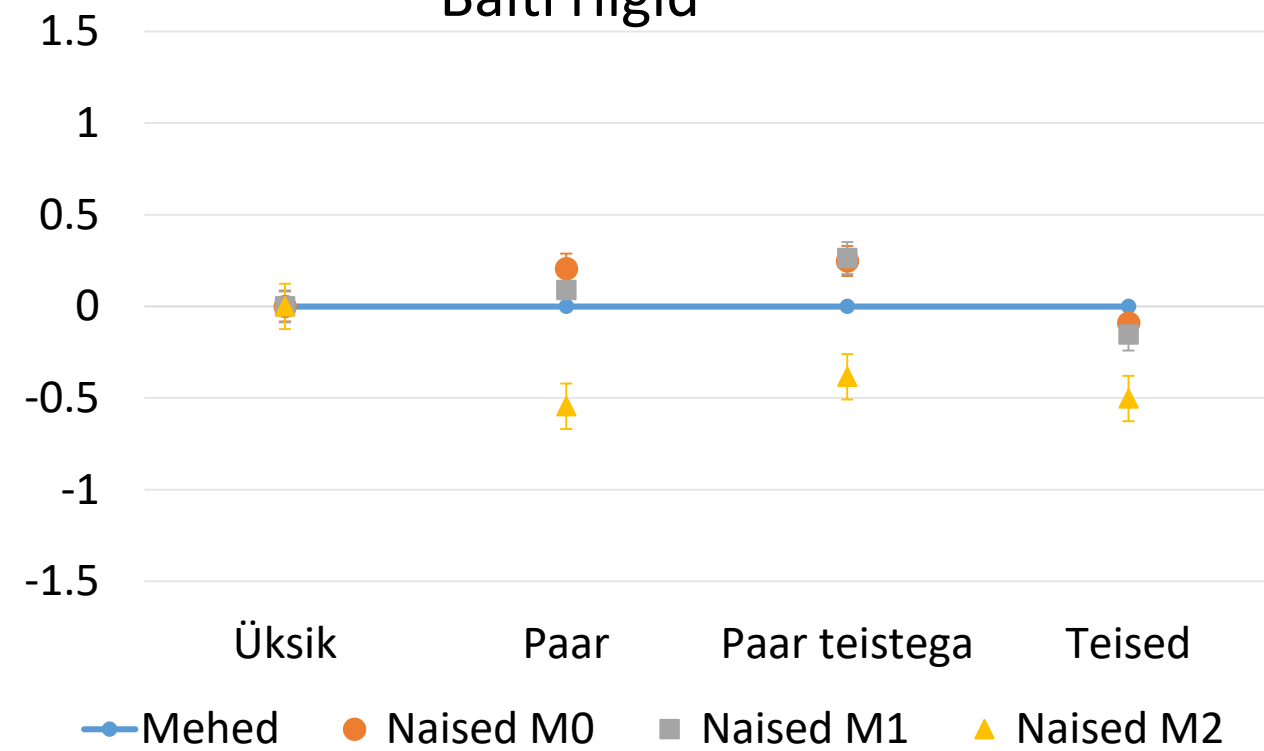
- Intuitiivselt on paarina kooselamine vanemas eas heaolu maksimeeriv
- Kõige enam haavatavad on vanemas eas üksikud koos teistega koos elavad leibkonnad
- Eestis eriti¹, aga ka Baltimaades, Kagu-Euroopas (SI, HR, BG, RO) ja saksakeelsetes riikides (DE, AT, CH) on vanemate üksielavate naiste heaolu kõrgeim²

¹ Sakkeus et al. (2023). Vanemaealiste naiste ja meeste heaolu läbi elukaare kooseluvormide vaates. Sisask, M et al.(Toim.). Eesti inimarengu aruanne 2023: (187–196).

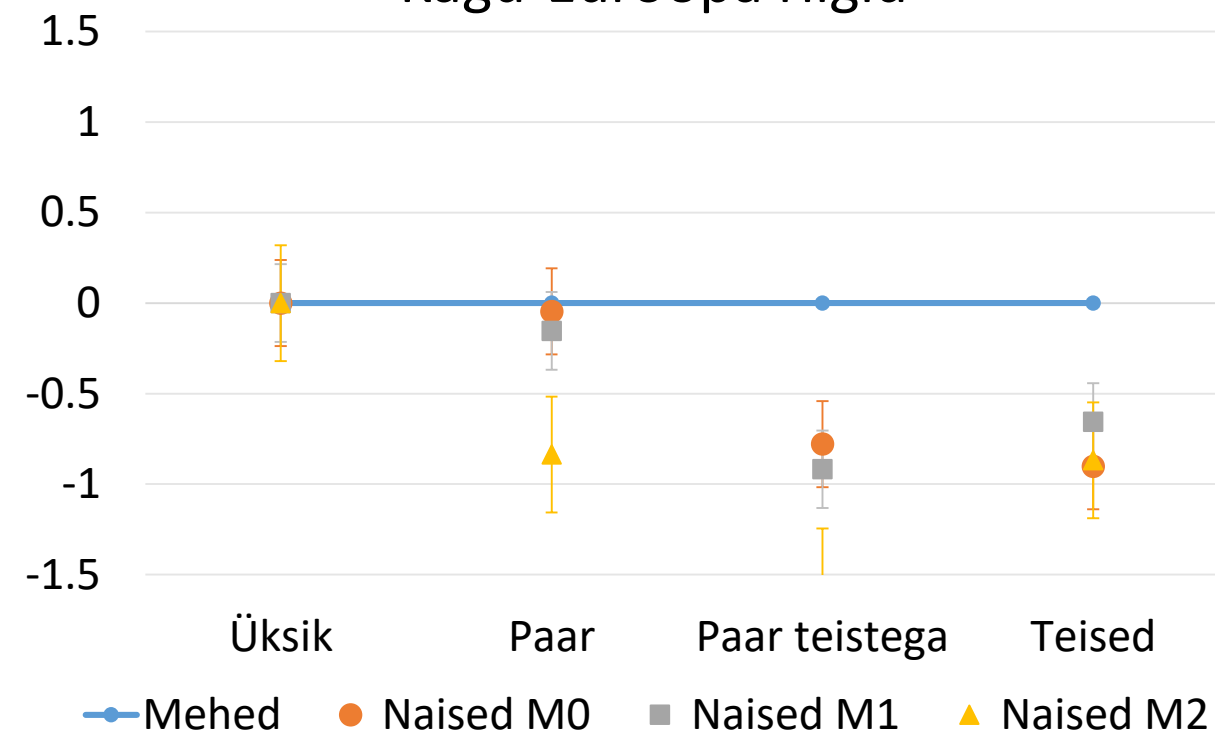
² Sakkeus, L.; Abuladze, L. (2025). Living Arrangements and Well-Being in Old Age: Gender Perspective in European Regions. *30th International Population Conference. IUSSP, July 13-18, 2025, Brisbane.*

ÜKSIKU VANEMA NAISE HEAOLU SUURIM

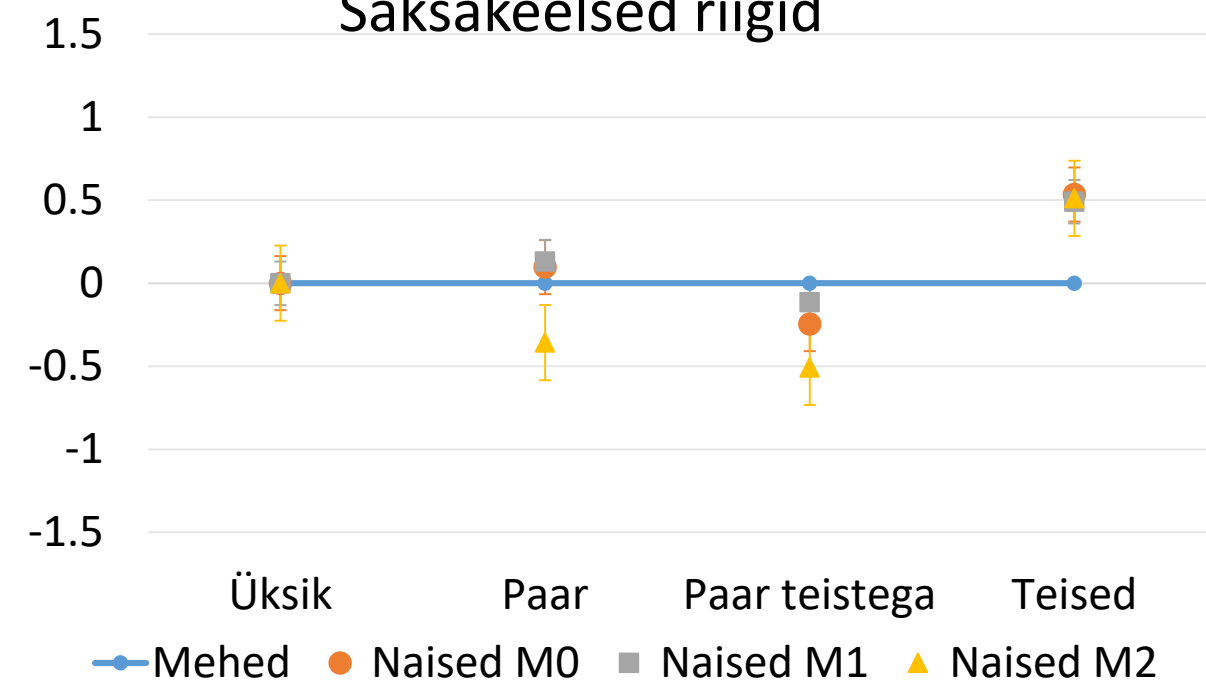
Balti riigid

Kagu-Euroopa riigid

Saksakeelsed riigid

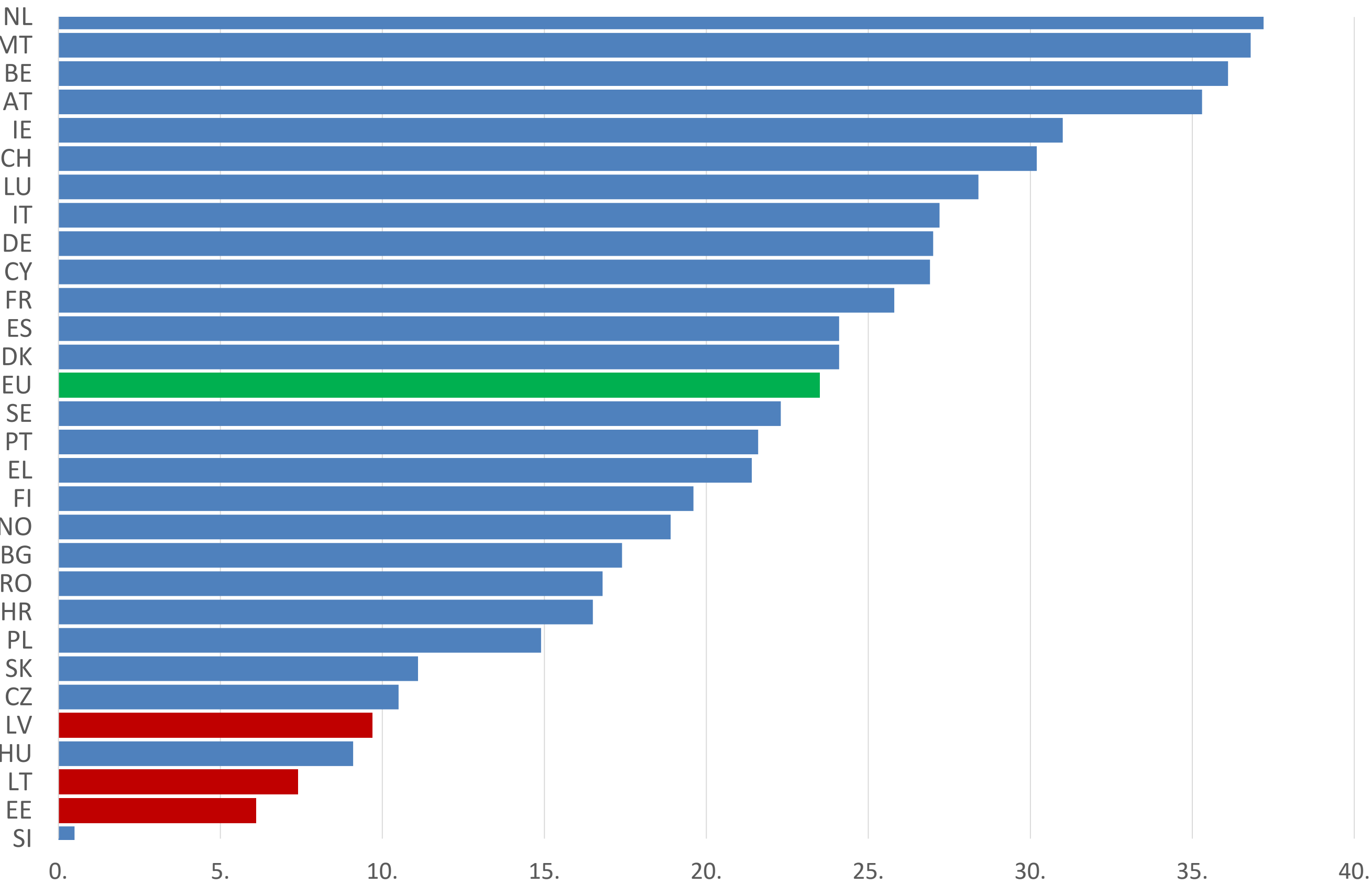
B koef; M1 lapsepõlve- ja täiskasvanuea SMT;
M2 struktuursed ja tervisenäitajad
Allikas: SHARE uuring

ÜKS LÕHE, MIS EESTIS EUROOPA MADALAIM

Kuigi 2022.aastast kasvav, on sooline pensionilõhe Eestis üks Euroopa madalaim

- Eesti sooline palgalõhe endiselt üks kõrgemaid, k.a seletamata osa sellest
- Suurem pensionilõhe $\leftrightarrow$ konservatiivsemates heaolurežiimides
- Samuti rohkemate tasuta hooletöö episoodidega inimestel

PENSIONILÕHE EUROOPAS

Eurostat (2025). Sooline pensionilõhe 2024.

VANEMA EA DIGILÕHE

Digilõhe¹ viib sotsiaalse isolatsioonini

- Isolatsioon ja üksildus võivad olla paljude haiguste kasvulavaks
- Digitaalse kirjaoskuse viimine vanemate inimesteni on oluline
- Lähtuda uute tehnoloogiate arendustes universaalsest disainist ja kaasamisest

¹ Mubarak, F., & Suomi, R. (2022). Elderly Forgotten? Digital Exclusion in the Information Age and the Rising Grey Digital Divide. *Inquiry : a Journal of Medical Care Organization, provision and financing*, 59.

VANEMA EA DIGILÕHE

2025.a. maailma digitaalse võimekuse¹ edetabelis on Eesti langenud 2023.a. 18.kohalt 26. kohale.

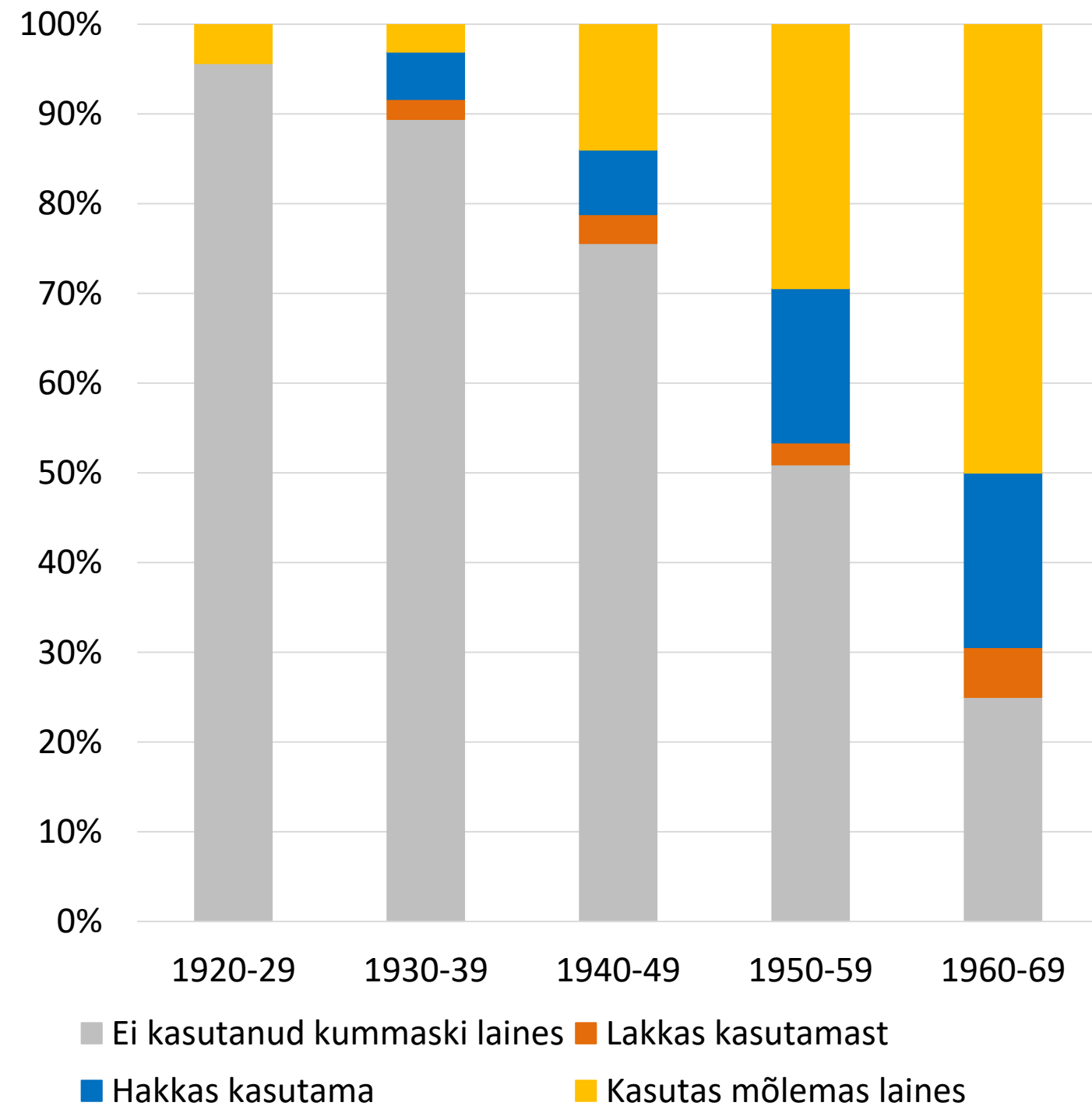
- Põhiharidusega 50+ inimestest 70% ei kasuta internetti- väljas teabest ja teenustest
- Eesti² vanemaealised Euroopa keskmike seas interneti kasutuses
- Kas mahajäänumate järelaitamatus ei või olla põhjuseks?

¹ IMD World Digital Competitiveness Ranking 2025

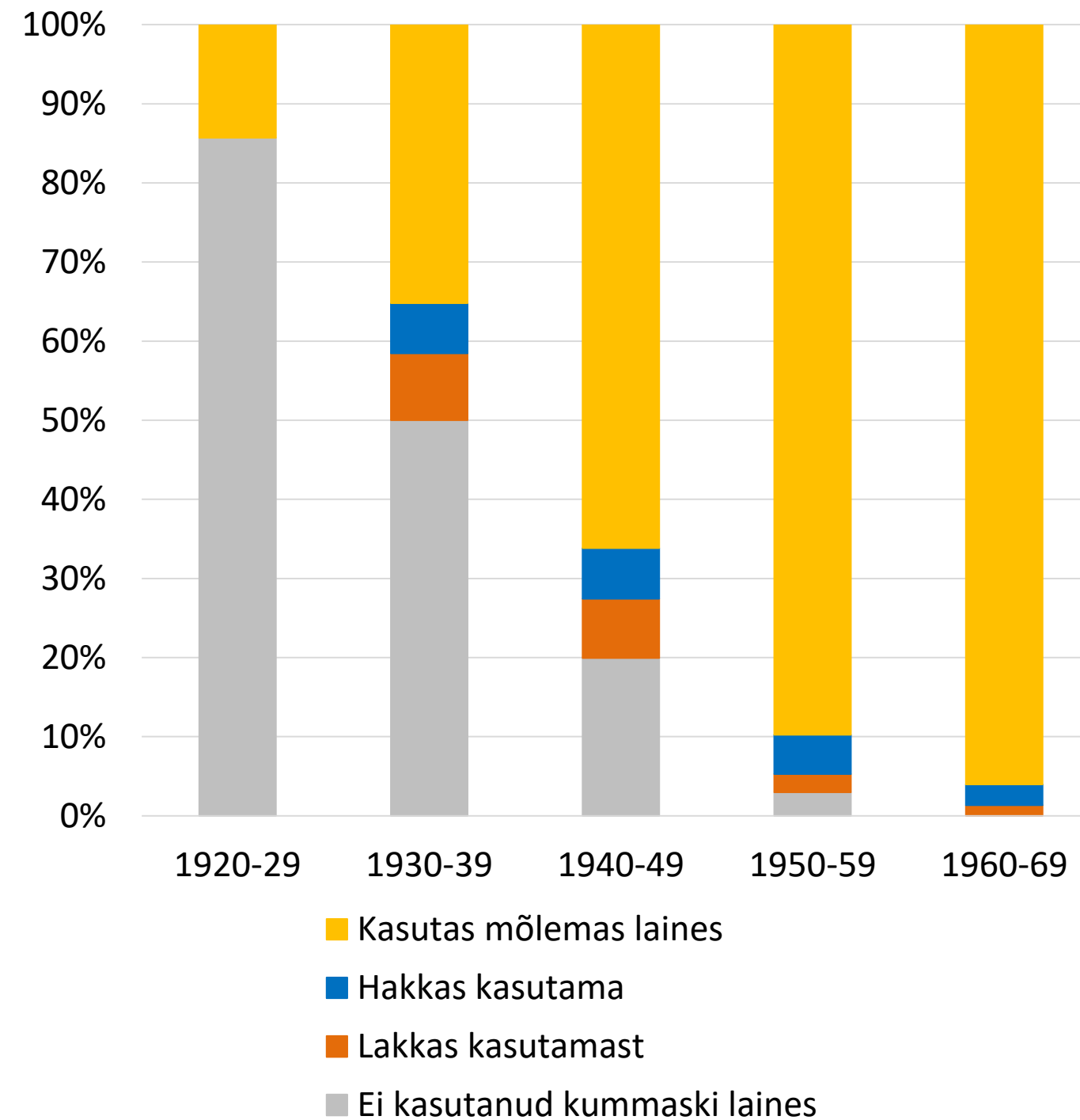
² Kalmus, V., Tambaum, T., Abuladze, L. (2023). Digivahendite kasutamine, digioskused ja vaimne heaolu. Sisask, M. et al. (Toim.). Eesti inimarengu aruanne 2023. (235–250).

VANEMA EA DIGILÕHE

PÕHIHARIDUSEGA

KÕRGHARIDUSEGA

SHARE 6 (2015) ja 10 (2025) laine vahelised arengud interneti kasutuses 50+ rahvastikus Eestis

KOKKUVÕTTE ASEMEI

- Poliitikate kese ei tohi olla suunatud marginaalsetele rühmadele – tihti pöördub see hea eesmärgi vastu
- Nähtamatu hoolduskoormus – mõõk mitme teraga
- Ebavõrdsuste tasandamine on vananeva ühiskonna peamisi eesmärke heaolu tagamisel

AITÄH!

TALINNA ÜLIKOO
Ühiskonnateaduste
instituut

10